

ITUC KÜRESEL HAKLAR ENDEKSİ 2017

İşçilere Yönelik Baskı ve Şiddet Artıyor

ITUC Yıllık Küresel Haklar Endeksine göre, işçilere yönelik fiziksel şiddet ve tehdit olaylarının yaşandığı ülke sayısı, sadece bir yılda %10 oranında arttı. 51 ülkede, sendika üyelerine yönelik saldırılar belgelendi; iş ve ücretler konusunda endişeler daha da artıyor.

Rapor, küresel ekonomide, şirketlerin çıkarlarının, işçilerin çıkarlarının üzerinde tutulduğunu gösteriyor ki ülkelerin yüzde 60'ında her türden çalışan, iş kanununun dışında tutulmaktadır. İşçilerin iş kanunu ile korunmasının engellenmesinin sonucu olarak, özellikle de göçmen işçileri, ev içi çalışanları ve kısa süreli sözleşme ile çalışanları kapsayan hükümetlerin ve şirketlerin sorumluluk almayı reddettiği gizli bir işgücü yaratmaktadır. ITUC Genel Sekreteri Sharan Burrow, haddinden fazla ülkede temel demokratik hakların şirket çıkarları yüzünden altının oyulduğunu ifade etmektedir.

ITUC Küresel Haklar Endeksi 2017, işçi haklarının yasal ve pratik olarak hangi ülkelerde en iyi şekilde korunduğunu değerlendirebilmek için uluslararası olarak tanınmış 97 göstergeyi kullanarak 139 ülke arasında bir sıralama yapmıştır.

Raporun temel bulguları şunları kapsamaktadır:

- 84 ülke çeşitli işçi gruplarını iş kanunu dışında tutmaktadır.
- Ülkelerin dörtte birinden fazlası bazı işçilerin ya da işçilerin tamamının grev hakkını tanımamaktadır.
- Ülkelerin dörtte üçünden fazlası bazı işçilerin ya da işçilerin tamamının toplu pazarlık hakkını tanımamaktadır.
- İncelenen 139 ülkeden 50 tanesi ifade özgürlüğünü ve toplanma özgürlüğünü tanımamakta ya da sınırlandırmaktadır.
- İşçilerin fiziksel şiddet ve tehdide maruz kaldığı ülke sayısı %10 artmıştır (52 ülkeden 59 ülkeye yükselmiştir) ve Kolombiya, Mısır, Guatemala, Endonezya ve Ukrayna'yı da kapsamaktadır.
- Sendikacılar, Bangladeş, Brezilya, Kolombiya, Guatemala, Honduras, İtalya, Moritanya, Meksika, Peru, Filipinler ve Venezuela olmak üzere 11 ülkede katledilmişlerdir.

Sharan Burrow şunları söylemektedir: “Ekonomik eşitsizliğin, modern tarihin neden en yüksek seviyesinde olduğunu anlayabilmek için bu şok edici rakamlardan başka bir yere bakmamıza gerek yok. İşçilerin, adil bir paylaşım için örgütlenebilmelerini ve toplu pazarlık yapabilmelerini sağlayacak temel hakları yok sayılmaktadır. İfade özgürlüğü üzerindeki artan sınırlamalarla birlikte bu durum, popülizmi yükseltmekte ve demokrasiyi tehdit etmektedir.”

Rapor 2017'de işçi hakları konusunda en kötü 10 ülkeyi, Bangladeş, Kolombiya, Mısır, Guatemala, Kazakistan, Filipinler, Katar, Güney Kore, Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri olarak sıralamıştır.

Filipinler, Güney Kore ve Kazakistan en kötü 10 listesine ilk defa bu sene dahil oldular.

İşçilerin maruz kaldığı muamele konusunda Orta Doğu ve Kuzey Afrika, “Kafala” (kefillik) sistemi ile milyonlarca kişiyi köleleştiren Körfez bölgesiyle birlikte bir kez daha en kötü bölgeler oldular. Suudi Arabistan’da hala temel işçi hakları kesin olarak inkâr edilmekte, tanınmamaktadır. Irak, Libya, Suriye ve Yemen gibi ülkelerdeki çatışmalar ve hukukun üstünlüğünün yok sayılması, işçilerin işçi hakları konusunda hiçbir garantisi olmadığı anlamına gelmektedir. Çatışmalardan zarar gören Yemen’de 650 bin kamu çalışanın, 8 aydan fazla bir süredir ücretleri ödenmemektedir ve Total, G4S ve DNO gibi çok uluslu şirketlerin faaliyetleri de dahil olmak üzere yaklaşık 4 milyon özel sektör işyeri yok edilmiş ve aileleri yoksulluk içerisinde kalmıştır. Filistin’in işgalinin devam etmesi, oradaki işçilerin haklarından ve insan onuruna yakışır bir iş bulma şanslarından mahrum edilmesi anlamına da gelmektedir.

Koşulların kötüleştiği Afrika; Benin, Nijerya ve Zimbabve ile birlikte, meşru grev faaliyetinde bulunan işçileri işten uzaklaştırmak ya da atmak gibi eylemleri nedeniyle en kötü performans gösteren ülkeler arasında..

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu, işçilerin sendika üyesi olma ve toplu pazarlık yapma haklarının ihlal verilerini 30 yıldan fazla bir zamandır toplamaktadır. Bu ITUC’un bulgularını Küresel Haklar Endeksi ile sunduğu dördüncü yıldır ve bu, son 12 ayda hükümetlerin yasal düzenlemelerinin ve işletme pratiklerinin ne kadar geriye gittiği ya da geliştiği üzerine eşsiz ve kapsamlı bir ışık tutmaktadır.

Güney Kore’de, Kore Sendikalar Konfederasyonu Başkanı Han Sang-gyun, “mum ışığı devrimleri” boyunca, şimdi görevden alınmış olan Park hükümetinin işçi karşıtı çalışma yasalarını geçirmesini önlemek için halk gösterileri örgütlediği gerekçesi ile 2015 yılından beri hapiste tutulmaktadır.

Kazakistan’da sendika liderleri, sadece grev çağrısı yaptıkları için tutuklandılar. Filipinler’de Başkan Duterte yönetiminde üretilen şiddet ve cezasızlık ortamının işçi hakları üzerinde derin etkileri oldu..

Çalışma koşulları, Arjantin, Brezilya, Ekvador ve Myanmar gibi ülkelerde de kötüleşti.

Arjantin’de devlet ve özel güvenlik güçleri tarafından uygulanan şiddet ve baskının keskin bir şekilde arttığı görülmüştür; daha iyi ücret ve çalışma şartları için iş durdurma eylemi yapan 80 işçi yaralanmıştır. 2016 Olimpiyat Oyunları’nın Brezilya’da olması, emek sömürsünde belirgin bir artışın yaşanmasına neden oldu ve geçen sene, Brezilya’daki yeni hükümetin çalışma yasasını parçalaması çalışma standartlarında keskin bir düşüşe neden oldu. Ekvador’da sendika liderleri düşüncelerini ifade etmekten alıkoyuldu ve ofisleri hükümet tarafından yağmalandı ve işgal edildi. Myanmar’da hazır giyim sektöründeki uzun çalışma saatleri, düşük ücretler ve kötü çalışma koşulları gibi problemler devam ediyor ve çalışma yasasındaki ciddi kusurlar, sendikaların bunları kayıt altına almasını oldukça zor hale getiriyor.

Sharan Burrow, “Sorun, hükümetlerin, sadece büyük şirketlerin yararına değil, uluslararası çalışma standartlarına da uygun yasalar yaparak insanları yönetme

sorumluluğunu kabul etmesidir. En baskıcı şartlar altında dahi işçiler sendikalarda örgütlenmeye devam edecektir ve artık siyasetçilerin onların haklarını çiğnemeyi bırakıp, onlar için ayağa kalkma vaktidir.” demektedir.

2017 ITUC Küresel Haklar Endeksi ülkeleri, 97 göstergeye göre, 1’den 5’e kadar puanladı; genel puan ülkeleri sıralamada 1 ile 5 arasına yerleştirdi.

- 1) Düzensiz Hak İhlalleri: Almanya ve Uruguay dâhil 12 ülke
- 2) Tekrar Eden Hak İhlalleri: Japonya ve Güney Afrika dâhil 21 ülke
- 3) Düzenli Hak İhlalleri: Şili ve Polonya dâhil 26 ülke
- 4) Sistematik Hak İhlalleri: Paraguay ve Zambiya dâhil 34 ülke
- 5) Hakların Güvence Altında Olmadığı Ülkeler: Mısır, Filipinler ve Türkiye dahil 35 ülke

5+) Hukukun üstünlüğünün ihlali nedeniyle hakların güvence altında olmadığı ülkeler: Burundi, Filistin ve Suriye dâhil 11 ülke.

Küresel Baskılara Karşı Küresel Direniş

2017 ITUC Küresel Haklar Endeksi, özellikle, endişe verici bir şekilde devam eden, sendikacılara yönelik tutuklama ve şiddet eylemleri bağlamında işçi haklarına yönelik ihlallerin açığa çıkmasını sağlamaktadır. Biliyoruz ki toplumlarda, devlet ve işverenler, sendikal haklara ne kadar saygı duyarlarsa, eşitlik ve adalet de o ölçüde sağlanabilir. Bu nedenle, işçi haklarına yönelik ihlallerin kaydedilmesi, analiz edilmesi ve yayımlanması bu amacın gerçekleştirilmesi yolunda önem taşımaktadır.

Şiddet, keyfi gözetim ve hâksiz tutuklamalar anlamında, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, sendikacılar için en tehlikeli yerler olmaya devam etmektedir. Bir kez daha işçiler için, dünyadaki en kötü bölge oldu. Gerçek şu ki bölgedeki pek çok ülkede, sendikacıların, pratikte, örgütlenme özgürlüklerini kullanma hakları imkânsızdır. Aslında, bizim hukukun üstünlüğünün garanti altında olmadığı ülkeleri saydığımız 5+ kategorisinde, Filistin, Suriye, Irak, Yemen ve Libya bulunmaktadır. Kategori 5’te sayılan diğer ülkeler, “kefillik” sisteminden dolayı milyonlarca göçmen işçinin hiçbir haktan yararlanamadığı ve bu nedenle hak garantisinin olmadığı Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve Kuveyt’i içermektedir.

Afrika’da kategori 5+’te yer alan ülkeler Orta Afrika Cumhuriyeti, Eritre, Somali, Burundi, Güney Sudan ve Sudan’dır. Afrika’daki eğilim, toplu pazarlık için sendikaların tanınmaması ve ücretlerin ödenmemesi gibi hak ihlallerine karşı yapılan sokak gösterilerinin şiddet yoluyla bastırılması gibi faaliyetleri içermektedir. Yüksek ücret, insana yakışır güvenceli istihdam ve güvenli çalışma koşulları taleplerinin bastırılabilmesi için bir taktik olarak, işçiler sık sık tutuklanmakta ve hapsedilmektedir. Zimbabve, Benin ve Nijerya, sendikaların, uluslararası çalışma haklarının uygulanması taleplerinden dolayı, devlet karşıtı ya da ülkenin ekonomik gelişiminin karşıtı olarak şeytanlaştırılmaktadır.

Avrupa’da, özellikle de Avrupa Birliği ülkeleri arasında, sendikalar, güçlü endüstri ilişkileri kültürü ve geleneğinden yararlanarak, toplumda daha büyük bir saygı görüyor ve destekleniyorlar. Bu durum, Endeks’e de hukuken ve pratikte şiddet olaylarının daha düşük seviyede olması şeklinde yansımıştır. Özellikle de ekonomik krizin başlangıcında,

Avrupa sendikaları, seçkinler ve sağ kanat muhalifler tarafından, yanlış bir şekilde ekonomik rekabetin ve gelişmenin önünde bir engel olarak değerlendirilmiştir. Son yıllarda sıklıkla, bu lobi faaliyetleri, yasal korumalara rağmen, bazı kısıtlamalara neden oldu ve sendikaların kapasitesini zayıflattı. İngiltere’de bir dönemin en kötü sendika karşıtı yasası Parlamento’dan geçti fakat TUC’un etkili sendikal kampanyası sayesinde en kötü bazı maddeler yasadan çıkarılmıştır.

İşçiler için en kötü 10 ülke, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Filipinler, Kolombiya, Kazakistan, Kore Cumhuriyeti, Guatemala, Türkiye ve Bangladeş’tir. Buna ek olarak, Ekvador ve Myanmar (kategori 3’ten 5’e), Arjantin (kategori 3’ten 4’e) ve Brezilya (kategori 2’den 4’e) gibi diğer ülkelerin bu sene sıralamada yükseldiği görülmektedir.

Sendikal faaliyetleri nedeniyle işçilerin öldürüldüğü ülkelerin sayısı 10’dan 11’e yükselmiş (İtalya, Bangladeş, Filipinler, Brezilya, Kolombiya, Guatemala, Honduras, Meksika, Peru, Venezuela ve Moritanya) ve işçilerin şiddete maruz kaldığı ülke sayısı 2016’da 52 iken 2017’de 59’a yükselmiştir. Şiddet eylemleri, devletin güvenlik güçleri tarafından ya da şirketlerin mafya bağlantıları tarafından uygulanan tehditleri, kaçırmaları ve fiziksel şiddeti kapsamaktadır.

İfade ve örgütlenme özgürlüğü 2017 yılında 50 ülkede ihlal edildi. Bu endişe vericidir çünkü bu haklar, işçilerin en önemli araçlarıdır. İnternet çağında, eşitlik, insan hakları ve dayanışma mesajlarının kamuoyu tarafından duyulabilmesi ve karar alma süreçlerini etkileyebilmek ve üyelikleri artırmak için olabildiğince yayılabilmesi, özellikle önem taşımaktadır.

Küresel Haklar Endeksi, uluslararası tanınmış temel çalışma standartlarını, özellikle vatandaşlık haklarını, toplu pazarlık hakkını, grev yapma hakkını, özgürce örgütlenme ve yasal haklarına erişim haklarını kapsamaktadır.

İşçilerin örgütlenebilme kabiliyetleri, onların daha iyi çalışma haklarına, işyeri sağlığı ve güvenliği şartlarına, ayrımcılığa uğramama haklarına, zorla çalıştırma ve çocuk emeğinin istismar edilmemesi haklarına ulaşmak için toplu olarak güçlerini kullanabilmelerini sağlamaktadır.

ITUC’un Küresel Haklar Endeksi’ne göre Türkiye’de çok ciddi hak ihlalleri yaşandı ve Türkiye hakların güvence altında olmadığı ülkeler arasında yer aldı.

Yaşanan darbe girişiminden sonra sendikalar ve üyeleri halk düşmanı olarak sunuldu. 100 binin üzerinde kamu çalışanı Erdoğan hükümetinin sistematik temizliğiyle işten atıldı veya açığa alındı. Darbe girişimin öncesinde de sendika liderleri hedefteydi; DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu, 2015 yılında yaptığı bir konuşmada Başkan Erdoğan’a hakaret ettiği gerekçesiyle 2016 yılında kısa bir süreliğine gözaltına alındı. Darbe sonrasında, yürüyüşler ve protestolar yasaklandı veya sert polis müdahalesine maruz kaldı. Sendika liderleri ve üyeleri saldırıya uğradı, tutuklandı ve hapse atıldı.

http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/survey_ra_2017_eng-1.pdf

Çeviri: Canan Özcan, Eyüp Özer